Jüdische Pester Zeitung.

אוית דיעזע צייטונג קאנן מאן יעדען טאג פרענומעריערן
אונד דער פרענומעראציאנס-פרייז בעגיננט מיט דעם טאגע דער אבזענדונג דעס געלדעס אין קראפט.

די רעדאקציאן בעפינדעט זיך אין
פעסט
אלט-גאססע נר. 3.

וואהין מאן אויך די פרענומעראציאנסגעלדער צו זענדען בעליעבט.

יודישע
פעסטער צייטונג

דיעזעס בלאטט ערשיינט דרייאמאל וואכענטליך
זאנטאג, מיטטוואך אונד פרייטאג.

אונד קאסטעט
פיר עסטרייך-אונגארן
גאנציאהריג 10 גולדען עסט.-וועהר.
האלביאהריג 5 " "
פירטעליאהריג 2 גול' אונד 50 קר' ע.-וו.

פירס אויסלאנד
גאנציאהריג 11 גולדען עסט.-וועהר.
האלביאהריג 5 גול' אונד 50 קר' ע.-וו.
פירטעליאהריג 2 " " 75 " "

Nr. 42, ניינטער יאהרגאנג

פעסט, מיטטוואך כה ניסן ה.ת'ר'ל'ז'.

Pest, den 11. April 1877.

אונד ווידער די אונענטשידענהייט!

זא שנעלל דארף די געשיכטע ניכט צו איהרעם אבשלוסע געלאנגען. ווענן מאן איך שאן גאנץ בעשטיממט דען טאג בערעכנעט, אן וועלכעם די ענטשיידענדע קריזיס איינטרעטען זאללטע, דא טריטט פלאטצליך שטיללשטאנד איין, אללעס בלייבט ווידער אונענטשידען אין דער שוועבע. עס איזט וויא ביים לעזען איינעס ראמאנס, דעססען אבשלוס מאן שאן פערמוטהעטע, פלאטצליך בעגיננט אבער ווידער איינע לאנגוויילינע שילדערונג אדער גאר איינע גאנץ נייע פערוויקעלונג, זא דאס דער שלוס, אויף דען מאן נייגיעריג איזט, ווידער אין די פערנע געשאבען ווירד. די שווער-געבורט איזט שאן איינע בלייבענדע קראנקהייט אונזערער עראייגניס-שוואנגערען צייט, מאן ערווארטעט יעדע שטונדע די געבורט דעס קריעגעס אדער דעס פריעדענס — אבער עבען דיעזע געבורט לאסט שאן זעהר לאנגע אויף זיך ווארטען!

מאנטאג איזט היער איינע קאנסטאנטינאפעלער דעפעשע איינגעטראפפען מיט דער פערזיכערונג, דאס דער טירקישע מיניסטער-ראטה אם זעלבען טאגע שאן גאנץ בעשטיממט איבער די פראטאקאללס-אנגעלעגענהייט אונד איבער דען פריעדען מיט מאנטענעגרא ענטשיידען ווירד — אונד געסטערן אבענד איזט היער ווידער איינע קאנסטאנטינאפעלער דעפעשע איינגעטראפפען מיט דער מעלדונג: דער טירקישע מיניסטער-ראטה האט בעציגליך דער פראטאקאללס-אנגעלעגענהייט אונד דעם פריעדענס מיט מאנטענעגרא נ א ך נ י כ ט ע נ ט ש י ע ד ע ן!

פרייליך איזט דיעזע ענטשיידונג קיינע זא לייכטע זאכע. בילדעט יא דאס פראטאקאלל דען אללער-לעטצטען פריעדענס-פערזוך, אונד ווענן דיעזעס פאן דער טירקייא אבערמאלס פערווארפען ווירד, דאנן איזט שאן דער קריעג אונפערמיידליך. די טירקייא קאנן אבער אויך ניכט דיעזעס פראטאקאלל זא שנעלל אננעהמען, וויל דאס פיר זיא די גראססטע ערניעדריגונג אונד איינע שמעהליכע העראבווירדיגונג בעדייטען ווירדע. עס וועהרע פיר זיא שימפפליך, אין דאס פראטאקאלל צו וויללינען, אין וועלכעם רוסלאנד איהר געגענאיבער דען אבערהערן שפיעלט.

דער קריעג וועהרע אבער אויך פיר די טירקייא קיין זא לייכטעס אונד בילליגעס שפיעל. איהרע ארמעע איזט וואהל זא ציעמליך גראס אונד גוט אויסגערוסטעט, די טירקישען סאלדאטען געהארען צו דען טאפפערסטען קריעגערן, וויא זיא דאס בערייטס אים "פארשפיעל", אים קריעגע מיט סערביען, בעוויעזען האבען; אבער צו איינעם קריעגע געהארען דרייא הויפט-זאכען: געלד — געלד — אונד געלד! אונד נון ווייס אללע וועלט, דאס די טירקייא אן דעם שרעקליכסטען געלד-מאנגעל ליידעט אונד ביז איבער דען קאפף אין איינגעהייערן שולדען שטעקט. — דענגאך רעכנעט זיך די טירקייא: די לאנגע ערהאלטונג דער ארמעע אויף קריעגס-פוס פערשלינגט עבענפאללס איינגעהייערע סוממען; עס וועהרע דאהער בעססער, דען קריעג זאפארט צו בעגיננען, אלס נאך יאהרע לאנג אין פאללער קריעגס-ריסטונג דאצושטעהען.

די נייעסטען נאכריכטען מעלדען אויך, דאס זאוואהל אויף טירקישער אלס אויך אויף רוסישער זייטע איינגעהייער שטארק געריסטעט ווירד. דער טירקישע אבער-קאממאנדאנט אבדול קערים פאשא איזט בערייטס צור ארמעע אבגערייזט; דער רוסישע אבערקאממאנדאנט ניקאלאי בעפינדעט זיך שאן לענגסט אים רוסישען לאגער אין קישענעף. רוסלאנד וויל איינע זאלכע קריעגס-מאכט צוזאממענבריננען, די אין קירצעסטער צייט אים שטאנדע וועהרע, דען קריעג געגען די טירקייא זיעגרייך צו ענדע צו פיהרען. די איירסטונג דער רוסישען ארמעע האט שאן ביז היינטע מעהר אלס פיערמאל-הונדערט מילליאנען רובעל פערשלונגען. אינדעססען זינד די רוסישען קריעגס-קאססען נאך איממער פאלל, דענן אים פעטערסבורג פליעסען פארטוועהרענד גראסע סוממען נאך דעם מיליטערישען לאגער. אויך אין מאנטענעגרא הערשט גראסע מיליטערישע בעוועגונג, דא דער וואפפענשטיללשטאנד שאן איבערמארגען צו ענדע געהט. — וויר גלויבען דאהער מיט רעכט דארויף רעכנען צו קאננען, דאס איבערמארגען, אם 13טען אפריל, אן וועלכעם טאגע דער וואפפענשטיללשטאנד אבערמאלס צו ענדע געהט, ענדליך דאך שאן עטוואס ענטשיעדען ווערדען ווירד. — אדער זאלל עטווא ווידער שטיללשטאנד איינטרעטען? (זיעהע "נאכטראג".) —

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (א י י נ ע ק א י ז ע ר י ן, ו ע ל כ ע א י ן ד י א ה א ה ע פ א ל י ט י ק ה י נ י י נ פ פ ו ש ט.) איבער דען גרונד דעס פאם פירסטען ביסמארק בעאבזיכטיגטען ריקטריטטעס וואורדע בערייטס אונענדליך פיעל געשפראכען אונד געשריעבען. נון ווירד אים בערלין מיטגעטהיילט, דאס אין שטרייט מיט דער דייטשען קאיזערין דען פירסטען בעוואגען האט, זיין אמט אים שטיכע צו לאססען. די טהאטזאכע איזט פאלגענדע: קאיזער ווילהעלם ליידעט, וויא די מייסטען האכבעטאגטען מענשען, אן געדעכטניס-שוועכע. וואס מאן איהם יעטצט זאגט, דאפאן וויים ער אין איינער פיערטעלשטונדע שפעטער קיין ווארט מעהר. דאס ערשווערטע דעם פירסטען ביסמארק אויסעראָרדענטליך זיינע פאליטישע טהעטיגקייט. עס וואר יא זיינע פפליכט, דעם קאיזער פאם שטאנדע דער פאליטיק טעגליך בעריכט צו ערשטאטטען, אים די נאטהיגען שריטטע פיר די נעכסטע צוקונפט פעסטצושטעללען. דאס גינג אבער ניכט זא לייכט. דענן קיים האט ביסמארק זיינען בעריכט בעענדעט, אלס ער זיך איבערצייגטע, דאס דער קאיזער דען אנפאנג בערייטס גענצליך פערגעססען האבע. אינטער זאלכען אומשטענדען וואר עס נאטירליך אויסעראָרדענטליך שווער, אין איוגענד איינער וויכטיגען אנגעלעגענהייט איינען ענדגילטיגען בעשלוס צו פאססען. ביסמארק ביס זיך גאר אפט ערגערליך אין די ליפפען, וואללטע יעדאך דען אלטען קאיזער ניכט בעליידיגען אונד איהן אויף די שוועכע זיינעס געדעכטניססעס אויפמערקזאם מאכען. אללויין ענדליך מערקטע דער קאיזער זעלבסט, דאס אינטער זאלכען אומשטענדען דאס רעגיערען צור אוממאגליכקייט געווארדען; ער ערזוכטע דאהער דען פירסטען ביסמארק, נעבסט דעם "מינדליכען" בעריכטע, איהם די וויכטיגסטען פונקטע אויך "שריפטליך" איבערצייכנען צו וואללען, אים זא דער שוועכע דעס געדעכטניססעס ענטגעגענצואַרבייטען. דעם אנדערן טאגעס ערשיען ביסמארק ווירקליך אין אללער פריה ביים קאיזער מיט איינער פאפיער-ראללע אין דער האנד. פירסט ביסמארק איבערריכטע דעם קאיזער דיעזעס פאפיער, אויף וועלכעם די הויפט-פונקטע פערצייכנעט ווארען, די ער אין דער פאליטיק פיר די נעכסטע צוקונפט איינצוהאלטען געדענקע. אינגוויישען וואורדע דער קאיזער צום פריה-שטיקע גערופען, ביסמארק עמפפאהל זיך אונד קאיזער ווילהעלם איילטע אין דאס פריהשטיק-צימממער. אינגליקליכערווייזע פערגאס יעדאך קאיזער ווילהעלם דאס בעשריעבענע פאפיער אויף דעם קאפפע-טישע. די קאיזערין אויגוסטא בליעב היער אונד דא זיא היערין די שריפט-ציגע ביסמארקס ערקאננטע, קאננטע זיא דער וויבליכען נייגיערדע ניכט וויערשטעהען. זיא לאז דענן אויך די פאליטישען אייפצייכנונגען מיט גראססטער אויפמערקזאמקייט דורך. נון האט אבער איינע פרויא, זעלבסט וועגן זיא קאיזערין איזט, ניכט בלאס איינע אונווידערשטעהליכע נייגיערדע, זאנדערן זיא קאנן ניכט אומהין, אללע נייאיגקייטען, וועלכע זיא ערפאהרען, זאבאלד אלס נור מאגליך ווייטער צו ערצעהלען. די קאיזערין ערצעהלטע אלזא שאן גלייך נאך דעם מיטטאגס-שפייזען די גאנצע געשיכטע איינער איהר בעפריינדעטען פירסטין. פרייליך זאגטע די קאיזערין דער פירסטין, דאס זיא איהר דא איין "גראסעס שטאאטס-געהיימניס" פערטרויע, וועלכעס זיא בייליבע יא ניעמאנדעם פערראטהען דירפע. אללויין וועלכע פרויא ווירד איין "גראסעס געהיימניס" לאנגע אויף דעם געוויססען הערומטראגען קאננען! אין דער טהאט איילטע די פירסטין נאך אן דעמזעלבען אבענד צו איהרער פריינדין, דער פרויא דעם פראנצאזישען געזאנדטען אין בערלין, וועלכער זיא עבענפאללס דאס "גראסע שטאאטס-געהיימניס", וועלכעס זיא דירעקט אים דעם מונדע דער קאיזערין ערפיהר, נאטירליך אינטער דעם פערשפרעכען דער פערשוויגענהייט אנפערטרויטע. עס וועהרע נאטירליך צו פיעל פערלאנגט, דאס די פרויא דעם געזאנדטען, וועלכע אין שפעטער נאכט-שטונדע ניכט מעהר אויסגעהען קאננטע, אים איהרע ברוסט בייא אירגענד איינער פריינדין פאן דער "לאסט דעס געהיימניסעס" צו בעפרייען, דיא גאנצע געשיכטע ניכט איינמאל איהרעם איינענען מאננע, דעם הערן געזאנדטען, מיטצוטהיילען. טאגס דארויף ערשיען פירסט ביסמארק ביים פראנצאזישען געזאנדטען, אים דעמזעלבען מיט וויכטיגער מיענע זיינע "גראסען פלאנע" מיטצוטהיילען. דאך דער געזאנדטע לאכטע איהם אינס געזיכט אונד זאגטע: "הערר רייכסקאנצלער! דא האבע איך גאר קיינען נייען געדאנקען; וואס זיא מיר דא אנפערטרויען, וויססען יא שאן פאסט אללע וויבער בערלינס!" פירסט ביסמארק וואר איבער זיך פאר ערגער אונד איילטע צים קאיזער, אים צו ערפאהרען, ווער דענן זיינע "פאליטישען געהיימניסע" פערראטהען האבע; דא שטעללטע עס זיך הערויס, דאס דער קאיזער ניכט בלאס מינדליכע מיטהיילונגען פערגיסט, זאנדערן אויך די שריפטליכען אייפצייכנונגען אויף דעם קאפפע-טישע אים געדעכטניס-שוועכע צוריקגעלאססען האבע. ווייטער בעדורפטע עס קיינער אינטערזוכונג, דא הערר ביסמארק די נייגיערדע אונד די מיטטהיילזאמקייט דער קאיזערין נור צו גוט קעננט. אין זיינער היטצע ערלייבטע זיך ביסמארק דעם אלטען ווילהעלם לויט צוצירופען: "וואהרליך! איהרע מאיעסטעט די קאיזערין פערדיענט דיעסמאל וועגען האכפערראטהעס בעשטראפט צו ווערדען!" דער קאיזער לעכעלטע וואהל, אללויין די קאיזערין, וועלכע אלל

קאמיטאטס האבען, פאן דער רוסישען רעגיערונג היעצו אויפגעפאָרדערט, דען ענטשלוס געפאסט, נאך דען פערוויסטעטען געגענדען דעם קויקאזוס אויסצו-וואנדערן. יעדער אויסוואנדערער ערהאלט פאן דער רוסישען רעגיערונג 40—50 יאך פעלד, 200 רובעל, 5-יעהריגע שטייער-פרייהייט, האָלץ צור עררייכטונג דער נאָטהיגען וואָהנהייזער אונד זאָנסטיגע געביידע אונד ענדליך דיא "פרייע פאהרט" פאָן אָרשאָווא ביז צים קויקאזוס." — דא זיעהט מאן וויעדער, וויא רוסלאנד בעמיהט איזט, אונזער לאנד אויף יעדע וויזע צו גרונדע צו ריכ-טען. איבריגענס ווערדען עס דיא טאָראָנטאלער אויסוואנדערער ניר צו שפעט בערייען, דאס זיא דאס פרייהייטליכע אונגארן פערלאססען, אום אין רוסישע קנעכטשאפט צו ציעהען!

— הייטע ווירד אין קאָנסטאנטינאָפעל גאנץ בע-שטיממט איבער דען קריעג ענטשיעדען ווערדען!

בריעפע דער רעדאקציאָן.

אן דען הערין "וואהל-וואָללענדען אבאָננענטען" אין מישקאָלין: וויר מיססען דאך גראָסע צדיקים זיין, ווענן זיא מיט אונס כחוט השערה מדקדק זינד. עס איזט אונס לייד, דאס זיא אונזערען לייט-ארטיקעל אין נו' 38 ניכט פערשטעהען, זאָנסט וויירדען זיא דאריין ניכטס בעדענק-ליכעס פינדען.

געשעפטסבעריכט

קאָרן 1000 מעטער-צענטנער 10.15—9.80 גולד.

קוקורוץ 6.20 גולדען. —

האפער 7 — 7.50 גולד.

נערסטע פוטטער 6.20—6.60 גול.

ווייצען פער פריה-יאהר 13.40—13.50 גול.

קוקורוץ פער מאי - יוני 6.30—6.35 גולדען.

האפער פער פריה-יאהר 7.35—7.50 גולד.

רעפס פער אויגוסט 14½ גולד. קאָהל-באנא-טער פער אויגוסט 14 גול'. —

מעהל-פרייזע (פער 100 קילאָגראמם זאממט זאק, פרייא אב פעסט:) נומ' 0: 25 גולד. — קר., נומ' 1, 24 גול. — קר., נו' 2: 23 גול. — קר., נו' 3: 22 גול. 25 קר. נו' 4: 21 גול. 50 קר., נו' 5: 20 גול. — קר., נו' 6: 19 גולד. — קר., נו' 7: 17 גול. 50 קר., נו' 8: 15 גול. 50 קר., נו' 8½ 14 גולד. — קר., פיינע קלייע 4 גול. 80 קר., גראָבע קלייע 4 גולד. 70 קר.

הילזענפריכטע: גראָסע ווייסע באָהנען 9½ גול. צוועריגעל 10.50—11, ערבסען 10—16 גולד. נייע לינזען 8—12 גולד. — גרויער מאָהן 36 גול. בלויער 42—45 גולד. הירזע-בריין 9.80—10 גולד., הירזע (קאָלעש) 5.10—5.45 גול. לייזאמען 14½ גולדען. — האנפזאמען 9½ — 11 גול. פער 100 קילאָ. —

ערד-עפפעל פרימא פער 100 קילאָגראמם 3.40 גולדען.

שפיריטוס נייע מעטהאָדע אים קליינען 30¼— 30¾ גולד. אלטע-מעטהאָדע 31¼—31¾ גולד' פער 10000 ליטער-פערצענט.

צוועטשקען. פרימא באָסנישע פאס - וואארע 21.50 גולדען.

וואכס בעססערע נאטטונג 163.84 גולד.

לייִם 32—36 גולד.

אונשליט (חלב) 53—54 גול.

כנאָפפערן אונגארישע פרימא וואארע 31½ גולד.

פעטראָלעום 25—25½ גולד.

ריבאָל דאָפפעלט-ראפפינירטעס 49—49.50 גול. פער 100קילאָגראמם.—

פעסטער שלאכטפיעה-מארקט. בייא דעם אם 5-טען ד. מ. היער אבגעהאלטענען פעסטער וואָכען-מארקטע וואורדען 1689 שטיק גראָס- אונד קליין-פיעה צו מארקטע געבראכט. היעפאָן וואורדען פערקויפט: 35 שטיק שטיערע, פער שטיק פאָן 80 — 116 גולדען. — 582 אָכסען דאס פאאר פאָן 140—295 גולד. 217 קיהע דאס פאאר פאָן 126—180 גול. 128 מעלק-קיהע דאס שטיק פאָן 70—180 גול., 52 שטיק ביפפעל דאס פאאר צו 120—170 גול., 307 שטיק קעלבער דאס שטיק פאָן 20—35 גול. 346 שטיק לעממער דאס פאאר 4 — 7.60 גול' פרייזע פער 100 קילאָ: אָכסען-פלייש 47 — 50 גולדען. קוה-פלייש 45 — 49 גולד., קאלב-פלייש 60 — 80 גולד. ביפפעל-פלייש — גולד.

שאפפעללע, פאָרינע וואָכע וואורדען 15000שטיק פערשיעדענער סאָרטען פערקויפט אונד צוואר: דייטש-וואָל-לינע 2.40—2.80 גול' פער פאאר, סערבישע אונד טירקישע 110 — 125 גולד. באָסנישע אונד קראָאטישע 105 — 115 גולדען. באנאטער אונד וואלאכישע 130 — 145 גולד. (אללעס פער102 שטיק.)

הייטעוויר נאָטירען: פער 100 ק' אונגארישע קוה-הייטע 100 — 104 גול. אָכסענהייטע טראָקענע 104 — 110 גול. קאלבפעללע אָהנע קאָפפע 205 — 215 גול., מיט קאָפפען 180 — 190 גולד. לאנד-וואארע 160—178 גולד. פער 100 קילאָ. — ראָסהייטע 5.50—7½ גולד. פער פאאר.

לעדער, פפונדהייטע 19—24-קילאָ 175—184 גול. איינמאל פערזעטצטע טערצען פאָן 13—14-קילאָ 182—185 גולד., צווייאמאל פערזעטצטע טערצען 17—18 קילאָ' 178—182 גול. דרייאמאל פערזעטצטע טערצען פאָן 19—24 קילאָ 183 — 188 גולד. —

שאפוואָללע, אין פאָריגער וואָכע וואורדען פערקויפט. 180 מעטער-צטר' זיעבענבירגער פרימא שור-צינאיא-וואָללע 102 — 104 גולד. 100 מטר-צטר' גערבער צאקעל-וואָללע 42 — 43 גולד. (אללעס פער 56 קילאָ.)

וויענער פרייזע.

שפיריטוס 31½ גולד. צו 10000 ליטער-פערצענט. —

פעטראָלעום 24½ גול. פער100 כ'.

לייִנאָל 36½ גול' פער 100 קילאָגראמם.

ריבאָל 50½ — 51 גולדען. פער 100 קילאָ.

רעפס קאָהל 20—21 גולדען.

ווייצען פערקויפט וואורדען 15000 מעטערצטר' פרייזע באנאטער 76—77-קילאָ' 13.45—13.80 גולד' פער מעטערצטר. —

האפער אונגארישער אב וויען 7.75—8.30 גולדען פער מעטער-צענטנער.

קאָרן, נירער 70—72-קילאָגראמם 10.85—10.90 גולד' פער מעטער-צטר.

קוקורוץ באנאטער פער מעטערצטר, 7.10 7.20 גולד. —

נערסטע פוטטער 6.60—6.90 גולד.

קאָרנ-מעהל, נו' 1: 19—20 גול., נו' 2, 17—18 גולדען פער מעטער-צטר.

ווייצענ-מעהל, נו' 0: 26.70—27.70 גול, נו'1 24.20—26 גול., נו' 2: 23.20—24.25 גול. נו' 3: 18.20—19.20 גול' פער מעטער צטר.

הילזענפריכטע: לינזען 16—22 גולדען ערבסען 9—15 גולדען, באָהנען 7—10 גולדען. היידען 7.50—8 גולד. (אללעס פער 100 קילאָ.)

לאָטטאָ-ציעהונג פאָם 7-טען אפריל 1877.

אָפען	50	7	34	5	45
לינץ	41	52	25	60	45
טריעסט	79	50	16	38	86

פעראנטוואָרטליכער רעדאקטער: מאיר בר"י רייז.

א נ צ י י ג ע ן.

דיא שאָנסטען גאָלד-שטיקעריייען
אויף פרוכת אונד מאנטעל.

דער געפערטיגטע עמפפיעהלט זיך צור אנ-פערטיגונג אללער גאטטונגען קונסט-גאָלדשטיקע-רייען פיר טעמפעל נאך אלטעם אונד נייעם ריטוס. אונד בירגט דעססען זייט 31יאהרען ערוואָרבענער וואָהלפערדיענטער רוף, וויא אויך דיא פיר דיא טעמפעל אין פעסט-וויען, מישקאָלין אונד פיר נאָך מעהרערע גראָסע געמיינדען צור אללגעמיינען צו-פריעדענהייט אויסגעפיהרטען ארבייטען, וואָריבער צייגניסע פאָרליעגען, פיר סאָלידע אונד בעסטע בעדיענונג. צייכנונגען אין רייכער אויסוואהל ליעגען צור איינזיכט אויף. אבטונגספאָלל

ק. גרינוואלד.

K. Grünwald. Budapest. Landstrasse, Huszari'sches Haus.

קאָנקורז

אין דער היעזיגען איזראעליטישען אָרטהאָ-דאָקסען קולטוס-געמיינדע איזט דאָ שטעללע איי-נעם שוחט ובודק, דער אויך איין טיכטיגער בעל תפלה זיין מוס, מיט איינעם יאהרעס-געהאלטע פאָן 300 גול' נעבסט שחיטה אונד פרייער וואָהנונג אונד נעבענעמאָלומענטען צו בעזעטצען. בעווער-בער אום דיעזע שטעללע, דיא מיט גוטען קבלות פאָן אָרטהאָדאָקסען ראבבינען פערזעהען זינד, קאָננען צור פראָבע ערשיינען. נור דעם אכצעפ-טירטען ווערדען דיא רייזע-שפעזען פערגיטעט.

Sók-Szelöcze p. Tornócz.

דער פאָרשטאנד.

קורז-טאבעללע פאָם 7. אפריל

געלד-קורז

	פל.	קר'
זילבער-אגיא	107	70
דוקאטען	5	80
עסטערר.-אונגארישעס 8 גולדען גאָלד-שטיק (20 פראנקס)	9	84
נאפאלעאנדאר	9	84
דייטשע רייכסבאנקנאטען	60	40
20 מארקשטיקע	12	07
מאסקער רובעל	1	50

לאָזע.

	פל.	קר'
1839-ער ראטהשילד-לאָז גאנצע	287	—
דעטטאָ פינפטעל	287	—
1854-ער 4 פערצענטיגע שאטצאמט-לאָז	105	50
1860-ער גאנצע	110	40
דעטטאָ פינפטעל	118	75
1864-ער לאָז צו 100 גולדען	132	50
דעטטאָ 50	132	—
כאססא רענטענשיינע	21	50
טירקען-לאָז	17	50
קרעדיט-לאָז	161	25
קלארי-לאָז צו 40 גולדען	31	—
דאנוי-דאמפפשיפפאהרטס-לאָז	94	85
אינסברוקער לאָז	18	—
קעגלעוויטש צו 10 גולדען	13	50
קראקויער 20	14	75
אָפנער 40	30	50
פאלפי 40	28	75
רודאלפסלאָז 10	13	50
סאלם-לאָז 40	39	—

לאָזע.

	פל.	קר'
זאלצבורגער לאָז צו 20 גולדען	15	80
סט. גענאָיס 40	26	25
סטאניסלויער 20	20	50
טריעסטער 100	121	—
דעטטאָ 50	60	—
וואלדשטיין 20	22	50
ווינדישגרעטצער 20	24	75
אונגארישע פרעמיען-לאָז צו 100 גולד.	74	75
דעטטאָ צו 50 גולדען	74	—
וויענער לאָז	94	—

ווערטה-פאפיערע.

	פל.	קר'
אונגארישע גרונדענטלאסטונגען	74	25
טעמעשוואר-באנאטער	72	—
זיעבענבירגישע	71	40
גאליציש	84	80
בוקאווינער	82	25
אונגארישע אייזענבאהן-אנלעהען	99	50
ווייןצעהענט-אבלאזונגס-אָבליגאציאנען	73	75
פפאנדבריעפע דער אונגארישען באָדענקרעדיט-אינסטיטוס צו 5 איינהאלב פערצענט	89	25
דער אונגארישען היפאטעקען באנק צו 5 איינהאלב פערצענט	80	—
דער אונגארישען אללגעמיינען באָדענקרעדיט-אנשטאלט צו 5 אונד איינהאלב פער-צענט	—	—
דעטטאָ צו 6 פערצענט	—	—
דער פעסטער קאממערציאל-באנק	89	—

פרוכט- אונד מעהל-פרייז-טאבעללע.

פריכטע		קוואליטעט פער העקטאל.	פער 100 קילאָגר.
ווייצען	נייער באנאטער	—	—.——.—
"	"	—	—.——.—
"	"	—	—.——.—
"	"	—	—.——.—
"	"	—	—.——.—
"	"	—	—!——.—
"	"	—	—.——.—
"	טהייס	74·6	12.85—12.95
"	"	75·5	13.05—13.20
"	"	76·4	13.35—13.40
"	"	77·3	13.55—13.65
"	"	78·3	13.70—13.75
"	"	79·2	13.80—13.90
"	"	80·1	—.——.—
"	פעסטער באָדען	74·6	12.35—12.45
	"	75·5	12.55—12.70
"	"	76·4	12.90—13.05
"	"	77·3	13.15—13.25
"	"	78·3	13.35—13.45
"	"	79·2	13.50—13.60
"	"	80·1	—.——.—
"	ווייסענבורגער	74·6	12.90—13.—
"	"	75·5	13.10—13.25
"	"	76·4	13.35—13.50
"	"	77·3	13.60—13.70
"	"	78·3	13.70—13.80
"	"	79·2	13.85—13.95

פריכטע	קוואליטעט פער העקטאל.	פער 100 קילאָגר.
קאָרן	72	10.05 9.90
גערסטע מאלץ	62	8.65—7.60
גערסטע פוטטער	62	7.10—6.60
האפער	41	7.65—7.50
קוקורוץ באנאטער		6.35—6.25
אנדערער	73	6.20—6.15
הירזע		5.45—5.25

		פער 100 קילאָגראמם
ווייצען	פער פריה-יאהר	13.35
		—.—
קאָרן	פריהיאהר	—.—
קוקורוץ		6.28—
גערסטע		—.—
האפער	פריהיאהר	7.25—
		—.—
רעפס		14.50

באללען-מעהל

	פל.	קר'
נומער 0	25	—
" 1	24	—
" 2	23	—
" 3	22	25
" 4	21	50
" 5	20	—
" 6	19	—
" 7	17	50
" 8	15	50
" 8½	14	—

שפירי‏טוס: אלטע מעטהאָדע פרעסהעפע	31.80
" נייע " קארטאָפפעל	29.—

Eigenthümer u. verantwortlicher Redakteur M. REIS

Budapest, 1877. Druck v. M. Burian, Marokkanerhof.

די פֿערדע בעשלאגען האטטע. דא זעטצטען זיך דער ריכטער מיט דעם נאָטער צוזאממען אונד שריעבען אן דען קאיזער פֿאָלגענדעס גנאדענגעזוך : „אייערע מאיעסטעט! דיא פֿעראורטהיילונג אונזערעס שמידעס צום טאָדע האט אונס אללע אין טיעפֿע טרויער פֿערזעטצט, דא וויר עבען אים גאנצען דאָרפֿע קיינען אנדערן שמיעד האבען. דא זיך היער צופֿעללינג יעדאָך צ ו ו י י א שניידער בעפֿינדען, זאָ ביטטען וויר אייערע מאיעסטעט, דען שמיעד צו בעגנאדיגען, אנשטאטט זיינער יעדאָך איינען דער ביידען שניידער אויפֿהענקען צו לאססען!" — עס איזט נאטירליך, דאס דיעזעס געזוך ביים קאיזער קיינע בעריקזיכטיגונג געפֿונדען. — אנדערס יעדאָך שיינט זיך דיא ערוועהנטע געמיינדע געדאכט צו האבען. דיא האט וואהרשיינליך אן איהרער שילע מעהרערע לעהרער, דאפֿיר יעדאָך אין דער גאנצען געמיינדע נור איינען ראבבינער. דא נון דער ראבבינער עס וואָהל פֿערדיענט העטטע, דאפֿאָן געיאגט צו ווערדען, פֿערטריעב זיא ליעבער איינען לעהרער, דען זיא לייכטער ענטבעהרען קאנן. דער קאיזער ווילליגטע וואָהל ניכט, דאס דער שניידער איינע „כפרה" פֿיר דען שמיעד זייא, וועהרענד דיא אין רעדע שטעהענדע געמיינדע פֿיר דען ראבבינער דען ארמען לעהרער „צו כפרה" געשלאגען האט!

* (איינע עדלע טהאט.) אים וואראַנגא-טשעמערניע ווירד אונס פֿאָלגענדעס געשריעבען : „דיא היעזיגע וויטווע שוואַרץ, אלס האָכהערציגע פֿרויא אין דער גאנצען אומגעגענד ריהמליכסט בעקאננט, ליעס איין ספר תורה, וועלכעס איהר איינגעפֿעהר 400 גולדען צו שטעהען קאם, אנפֿערטיגען, וועלכעס זיא זאָדאנן דער היעזיגען אים עטווא 15 פֿאמיליען בעשטעהענדען געמיינדע שענקטע. דיעזעס שאָנע בייַשפּיעל איינער עדעלמיטהיגען פֿרויא פֿערדיענט געוויס דיא אללזייטיגסטע אנערקעננונג.

* (ספרי תורה צערשטיקעלט אונד צערשטרייט.) אים אראָש (בייא ניערדיהאזא) ווירד אונס פֿאָלגענדעס בעריכטעט : אין דער נאכט פֿאָן שביעי של פסח אויף אחרון של פסח וואורדע דער היעזיגע פֿאָרשטעהער, העדר הערמאנן אייזענשטיין, דורך איינען בייער אים דעם שלאָפֿע געוועקט. דיעזער טרוג איינען געגענשטאנד אין ביידען הענדען, דען ער מיט פֿיעלער עהרפֿורכט דעם פֿאָרשטעהער איבערייכטע. וויא גראָס אונד גלייכצייטיג וויא ניעדערשמעטטערנד וואר יעדאָך דיא איבערראשונג, אלס מאן מערקטע, דאס דיעזער געגענשטאנד אייגענטליך איין „ספר תורה" זייא. אונד אין וועלך' טרויריגעם צושטאנדע! דיא גאנצע נאכט בעפֿאנד זיך דאסזעלבע אונטער פֿרייעם הימטעל, אין איינעם גראבען, וועלכער פֿאָן רעגענוואססער פֿאָלל וואר. דאס ספר זעלבסט וואר צעררינסען, פֿאָם עץ החיים ענטפֿערנט, מיט שטויב בעדעקט. דא אויך דיא מפה אבגעצאָגען אונד דיא חגורה צערשניטטען וואר, זאָ בעפֿאנד זיך דאס ספר תורה גאנץ אויפֿגעראָללט. דער פֿאָרשטעהער ליעס דען פֿאלל אין דער גאנצען געמיינדע בעקאננט מאכען, אונד עס וואר איבערפֿליסיג צו זאגען, וועלכע טיעפֿע אויפֿרעגונג דיעזעס ערייגניס אין היעזיגער געמיינדע, בייא יונג אונד אלט, הערפֿאָרגעריפֿען. נון וואורדע אין דער סינאגאָגע איינע אונטערזוכונג פֿאָרגענאָממען. אלליין וועלך' שמערצליכער אנבליק! דיא דרייא געבליעבענען ספרי תורה לאגען צערשטרייט אין איינער עקע, וועהרענד איין אנדערעס אין איינעם ענטגעגענגעזעטצטען ווינקעל זיך בעפֿאנד. דאס עץ החיים וואר פֿאָן אללען אבגעבראָכען. וויא עס שיינט, זינד דיא טהעטער דורך דאס פֿענסטער דער ווייבער-שיל אין דיא מענער-שיל געדרונגען. ליידער איזט קיינע אויסזיכט פֿאָרהאנדען, אום דיעזע אויף אירגענד איינע וויזע צו ערווישען. — (עס איזט דיעזער פֿאלל געוויס האָכסט טרויריג. עס בעקונדעט דיעזע האנדלונגסווייזע אום זאָ גראָססערע באָזהייט, אלס דיא איבעלטהעטער היעפֿאָן יא גאר קיינען נוטצען האטטען, אונד עטווא בלאָס איינע געמיינע ראכע געגען דיא דאָרטיגען יודען אויסציאיבען בעאבזיכטיגטען.)

* (צוויא פֿערשיעדענע שווינדלער.) איבער דען פֿאלשען באראָן שאָמאָשקאָי וואורדע אין נייערער צייט בערייטס פֿאסט צופֿיעל בעריכטעט. עס דירפֿטע יעדאָך דיא מיטטהיילונג אינטערעססאנט זיין, וויא דיעזער שווינדלהאפֿטע „באראָן" פֿאָן איינעם שווינדעלהאפֿטען „קאָניגע" בעזוכט וואורדע. דיעזער קאָניג איזט דאָן קארלאָס, וועלכער בעקאננטליך אין יינגסטער צייט דאס שאָנע שפאניען דורך זיינע רייבער-באנדע אין איין בלוט-באד אומוואנדעלן ליעס, וויל ער זיך אויף דיעזע וויזע „טהראָן אונד קראָנע" ערשווינדעלן וואָללטע. וויא נעמליך דיא ציטונגען בעריכטען, טראַפֿען דיעזע ביידען האָכגעשטעללטען שווינדלער ענדע פֿעבער פֿאסט גלייכצייטיג אין בוקארעסט איין. שאָמאָשקאָי פֿעראיבטע אם ערסטען טאגע זיינעס איינטרעפֿפֿענס אין בוקארעסט איינע געלד-שווינדעלייען, אין פֿאָלגע דעססען ער שאָן פֿיר דיא ערסטע נאכט קיין קוואַרטיער-געלד צו צאהלען בריכטע, דא דיא בוקארעסטער פּאָליציא דען הערן „באראָן" אים געפֿענגניססע מיט „פֿרייעם קוואַרטיער" פֿערזאָה. בעססער ערגינג עס יעדאָך דעם דאָן קארלאָס. דיעזער בעפֿאסט זיך יא בעקאננטליך מיט קליינען געלד-שווינדלייען ניכט. אונד דא אין בוקארעסט איין „טהראָן" אָדער איינע „קראָנע" ניכט צו ערשווינדלען וואר, בענאהם ער זיך גאנץ אָרדענטליך אונד וואָהנטע איינגעשטאָרט אים שאָנסטען האָטעל דער שטאדט בוקארעסט. דא מאכטע זיך אויך דער מיניסטער דעם אינגערן, העדר דימיטרעסקו, דאס אויסעראָרדענטליכע פֿערגניגען, דעם „קאָניגע" דאָן קארלאָס איינען בעזוך אבצושטאטטען. הערר דימיטרעסקו וואַרטעטע נון, דורך איינען „געגענ-בעזוך" דעם „קאָניגס" דאָן קארלאָס בעעהרט צו ווערדען. דאס מאכטע דעם העררן מיניסטער טרויריגע שטונדען. היעפֿאָן ערפֿוהר יעדאָך אלסבאלד דער איינגעשפּערטע שאָמאָשקאָי. ער ליעס דעם מיניסטער דימיטרעסקו זאגען : ער קאָננע איהם דען בעזוך זיינער מאיעסטעט דעם קאָניגס דאָן קארלאָס ערווירקען. דער מיניסטער ערבליקטע היערין פֿיר זיך איינע עהרענ-רעטטונג. ער אונטערהאנדעלטע דאהער מיט שאָמאָשקאָי איבער דיא בעדינגונגען, אונטער וועלכען שאָמאָשקאָי איהם דען בעזוך דעם „קאָניגס" צו ערווירקען געניינט וועררע. שאָמאָשקאָי וויגשטע בלאָס, דאס דער מיניסטער איהן אוים דעם געפֿענגניססע בעפֿרייע אונד אין דער מיניסטער-וואָהנונג איינקוואַרטירע. דימיטרעסקו פֿיעל עס וואָהל ניכט לייכט, איינען זאָלכען לאנדעס-בעקאננטען שווינדלער אין זיינער אייגענען וואָהנונג איינצוקוואַרטירען. דאָך דיא האָפֿפֿנונג, פֿאָם „קאָניגע" דאָן קארלאָס איינען געגענ-בעזוך צו ערהאלטען, ווירקטע זאָ מעכטיג, דאס ער זיך אויך היעצו הערבייא-ליעס. קוים ביים מיניסטער איינקוואַרטירט, ריכטעטע שאָמאָשקאָי אן דאָן קארלאָס פֿאָלגענדע צייַלען : „מאיעסטעט! איך האבע אין איהרער ארמעע אלס אָבערסט געדיענט, בין יעטצט אונגליקליך אונד קראנק. אלס רעכטמעסיגעס קאָניגע פֿאָן שפאניען האבע איך אייערער מאיעסטעט מיינע דיענסטע געווידמעט. נון ביטטע איך אים קאָניגליכע האָכהערציגקייט: אום איינען בעזוך אייערער מאיעסטעט, דא דיעס אויף מיינעם קראנקען-לאגער דער איינציגע טראָסט פֿיר מיך ווערע. באראָן שאָמאָשקאָי, אָבערסט." קוים האטטע דאָן קארלאָס דיעזע צייַלען אין הענדען, אלס ער מיט זיינעם אדיוטאנטען צו שאָמאָשקאָי איילטע, דער, וויא געזאגט, אים הויזע דעם מיניסטערס דימיטרעסקו איינקוואַרטירט וואר. אין בוקארעסט וואר דיא בעפֿאָלקערונג אויסער זיך פֿאָר פֿריידע, אלס זיא דען „קאָניג" דאָן קארלאָס זאממט זיינעם אדיוטאנטען אין דיא וואָהנונג דעם מיניסטערס הינייַנאיילען זאה. זאָ וואר דיא עהרע דעם מיניסטערס דימיטרעסקו נאך אויסען גערעטטעט, דא דאס פֿאָלק דער מיינונג וואר,

---

אבער ווייגערן, דאס יודענטהום צו פֿערלאססען, זאָ ווערדען זיא זאָ לאנגע איהרער פֿרייהייט בעראויבט אונד אין איינעם קלאָסטער פֿעסטגעהאלטען ווערדען, ביז זיא זיך דאזו ענטשליעסען, דיא פֿערלאנגטען שריטטע צו טהון."

„„מאן וויל מיך אלזאָ צ ו ו י נ ג ע ן, צו ג ל ו י ב ע ן?""

„מאן ווירד זיא צווינגען, צו גלויבען!"

„„אונד האט אין זאָ ע ר צ וו א ו נ ג ע נ ע ר ג ל ו י ב ע אירגענד וועלכען ווערטה?""

„מאן ווירד זיא צו איהרעם איינענען בעסטען מיט געוואלט הינדערן, אויף עוויג פֿערדאממט צו ווערדען."

„„עמינענץ, מאן ריהמט זיא אללגעמיין אלס איינען מילדען, ערלייכטעטען הערין. דיא אויסגעשפּראָכענע אבזיכט קאנן אונמאָגליך איהרען אנזיכטען אנגעמעססען זיין, קאנן אונמאָגליך אין איהרעם ווילען ליעגען.""

„זיא איזט מיינען אנזיכטען אנגעמעססען, זיא ליעגט אין מיינעם ווילען."

„„זאָ ווערדע איך ווידערשטאנד לייסטען ביז אנס ענדע.""

„מאן ווירד זיא צו צווינגען וויססען."

יאָזעף שוידערטע: ער האטטע פֿאָן „מאַרטירען" אונד „פֿאָלטער-קוואלען" געלעזען, דיא אין דען קלאָסטערן פֿאָן דען אינקוויזיטאָרען געגען ווידערשפּענסטיגע אנגעווענדעט וואורדען.

„עמינענץ, (זאגטע יאָזעף ביטטענד) איבען זיא גערעכטיגקייט, אבער דאָך גנאדע. איך בין ענטשלאָססען, פֿיר מיינען גלויבען צו שטערבען; ערשפּאַרען זיא מיר אונניטצע קוואל אונד איהנען איין פֿערברעכען."

„„וואס זיא איין פֿערברעכען נענגען, גילט אונס אלס איין פֿערדיענסט. דיא קוואל ווערדען זיא זיך זעלבסט צוצושרייבען האבען. איין גראָף דאָרנבאך זאָלל יודע זיין? — נימטערמעהר!""

„איך פֿערציכטע אויף דען נאמען אונד דיא גיטער דעם גראפֿען דאָרנבאך. לאססען זיא מיך אויסוואנדערן, עמינענץ! גערן וויל איך מיינען פֿערציכט קאָנטראַקטליך בעזיעגעלן, גערן וויל איך אונערקאננט אין פֿרעמדעם לאנדע לעבען!"

„„אונד איהרע מוטטער?""

„וועלכע ליעבעס-באנדע בינדען מיך אן דיא גראַפֿין דאָרנבאך? זיא האט מיינע יוגענד ניכט געפּפֿלעגט, מיין הערין ניכט געבילדעט; איהר ערסטעס אויפֿטרעטען אלס מיינע מוטטער וואר איינע אונפֿעראנטוואָרטליכע הערטע געגען מיינען געליעבטען פּפֿלעגע-פֿאטער, דעם איך אללעס פֿערדאנקע, דער מיך אלס פֿערלאססענעס וואייזען-קינד אין זיינען פֿאטער-ארם גענאָממען אונד מיך געליעבט האט וויא זיין איינענעס קינד. זיינע גאטטין, דיא מיך געפּפֿלעגט אונד בעלעהרט אונד צו אללעם גוטען הערואנגעבילדעט האט, דאס איזט מיינע מוטטער. דיא גראַפֿין דאָרנבאך אבער, נאכדעם זיא מיך וויעדערגעפֿונדען, וויל מיך צו גרונדע ריכטען, וויל מיך אין איין קלאָסטער שפּערען לאססען, בלאָס אום דעם גרונדע, וויל איך מיינע רעליגיאָן, אין דער איך ערצאָגען בין, ניכט פֿערלאססען וויל! — ניין! איך האבע קיינע פֿערפּפֿליכטונג געגען דיעזע פֿרויא גראַפֿין."

„„אונד דענאָך איזט זיא איהרע מוטטער אונד האט אלס זאָלכע דיא פּפֿליכט, פֿיר איהר זעלען-הייל צו זאָרגען. פֿאָלגען זיא מיינעם ראטהע, יונגער מאנן, בעקעהרען זיא זיך צו אונזערעם גלויבען, וועגן אויך אנפֿאנגס נור צום שיין. שפּעטער ווירד איהנען דיא ערקעננטניס שאָן קאָממען!"" —

„ליעבער וויל איך שטערבען!"

„„זאָ האבען זיא אללעס, וואס איהנען בעפֿאָרשטעהט, זיך זעלבסט צוצושרייבען.""

דער בישאָף צאָג אן איינער גלאָקען-שנור אונד בעפֿאהל דעם איינטרעטענדען דיענער, דאפֿיר זאָרגע צו טראגען, דאס גראַף ברונאָ פֿאָן דאָרנבאך נאך קלאָסטער „מאינהארדטס-ברונן" טראנספּאָרטירט ווערדע. דער פֿאָרשטעהער דעם קלאָסטערס ווערדע אין בעצוג אויף דיא בעהאנדלונג דעם גראַפֿען נאך נעהערע אנאָרדנונגען עמפּפֿאנגען.

יאָזעף וואורדע ערגריפֿפֿען, אין איינען וואגען געשלעפּפּט אונד נאך דעם דרייא טאגע-רייזען ענטפֿערנטען קלאָסטער געבראכט, וואָ איהם איינע דונקלע צעללע (צימער) אלס וואָהנונג אנגעוויזען וואורדע.

קלאָסטער „וויינהארטסברונן" וואר איין גייסטליכעס געפֿענגניס, איין שטראַף-אויפֿענטהאלט פֿיר ווידערשפּענסטיגע גייסטליכע.

דא יאָזעף פֿאָן דען איהם פֿאָרגעזעטצטען שפּייזען ניכטס אס, זאָ בליעב איהם נור וואססער אונד בראָט צור נאהרונג. נאך שלימטער אלס דיא קערפּערליכען ענטבעהרונגען וואורדען איהם אנפֿאנגס דיא גייסטיגען; מאן גאב איהם אויסער קאטהאָלישען געבעטביכערן גאר קיין בוך צום לעזען.

(פֿאָרטזעטצונג פֿאָלגט.)

דיעם אין איינעם נעבענצימטער. („ארטע, שטירצטע פלאטצליך אונטער ווײנען אונד שרייען הערײן, דאס זיא „עס ערלעבט" האט, איינע זאלכע בעשימפפונג דולדען צו מיססען! — העריייף ענטשפערנטע זיך פירסט ביסמארק. איינע שטונדע שפעטער לאג דעם אלטען ווילהעלם דאס ענטלאססונגס-געזוך ביסמארקס פאר. — ביסמארק ווארדע ניכט ענטלאססען. קאיזער ווילהעלם זאגטע איהם לעבעלנד: „פאן מיינער פרויא קאנן איך מיך ניכט שיידען, אבער איך איינען זאלכען טיכטיגען שטאאטסמאנן קאנן איך ניכט ענטלאססען. ווענן וויר בעשטרעבט זינד, אין דער אריענטאלישען פראגע איינען איינסלייך צו שטאנדע צו ברינגען, זא ווירד האפפענטליך אויך דער קריעג צווישען איהנען אונד מיינער פרויא ניכט איינסברעכען!" העריייף דריקטע קאיזער ווילהעלם דעם פירסטען ביסמארק פריינדליך דיא האנד אונד זאגטע: „איך האבע איהרע אויפצייכנונגען אויף דעם קאפפעטישע געלאססען, אבער אויך זיא האבען בייא מיר פערגעססען — איהר ענטלאססונגס-געזוך! נעהמען זיא עס דאך צוריק!" ביסמארק שטעקטע זיין ענטלאססונגס-געזוך אין דיא טאשע, אונד זא בלייבט אללעס ביים אלטען, ביז דיא דייטשע קאיזערין ניכט וויעדער אין דיא ה א ה ע פ א ל י ט י ק זיך מישט.

* (ע ט וו א ס ז ע ה ר וו י כ ט י ג ע ס ג ע ה ט פ א ר!) אם 8-טען דיעזעס ווארדע אין ווייען אונטער דעם פארזיטצע זיינער מאיעסטעט איין גראסער מיניסטער-ראטה אבגעהאלטען. דיא פערהאנדלונגען, וועלכע נאך געהיים געהאלטען ווערדען, מיססען פאן אויסעראָרדענטליכער וויכטיגקייט געוועזען זיין. שאן דער אומשטאנד, דאס אנדראשי טראָטץ זיינער מעהרמאליגען רייזע - פארבערייטונגען וויען ניכט פערלאססען האטטע אונד זיך ניכט איינמאל איינען קורצען אויספלוג אויף זיין לאנד-גוט טערעבעש גאנגען קאָנגטע, איזט אן אונד פיר זיך בעווייז גענוג, דאס עטוואס גאר וויכטיגעס פארגעהע. נאך מעהר אויפזעהען עררעגטע יעדאך דיא טהאטזאכע, דאס זיינע מאיעסטעט דער קאָניג צוויא טאגע פאר דער היעציבעשטיממטען צייט פלאטצליך פאן גאדאללא נאך וויען רייזטע. איינינע טאגע פאר זיינער אברייזע פערבראכטע זיינע מאיעסטעט אין גראָסטער צוריקגעצאָגענהייט אונד ארבייטעטע אונאויפהאָרליך טאג אונד נאכט. דאס בעווייזט דאך, דאס גראָסע זאכען אין דעם ערוועהנטען מיניסטער-ראטהע צור פערהאנדלונג געלאנגטען. אב איבער דיא אייסערע אָדער דיא אינגערע פאליטיק בעראטהען ווארדע, דירפטע מאן האפפענטליך שאָן אין וועניגען טאגען וויססען. וויר לעבען ניכט אין דער צייט, וואָ וויכטיגע בעשליסע לאנגע איין געהיימניס בלייבען קאָננען.

* (ד י א י ו ד ע ן א י ן א מ ע ר י ק א א ו נ ד ד ע ר ז א ָ נ נ ט א ג!) אין נאָרד-אמעריקא ווירד דער זאָנגטאג אונטער דען כריסטען זעהר שטרענגע געהאלטען. פאָם איזראעליטען ווירד זאָ עטוואס יעדאך ניכט געפאָרדערט. דאס אללגעמיינע געזעטץ לייטעט עבען נור: „יעדער מענש מוס איינען טאג אין דער וואָכע פייערן!" ווענן אלזאָ דער איזראעליט אם זאמסטאג זיין געשעפט שליעסט, דאַרף ער דאסזעלבע אם זאָנגטאג אָפפען האלטען. טראָטצדעם גיבט נאך איינינע שטאאטען אין אמעריקא, אין וועלכען געפאָרדערט ווירד, דאס אללע בירגער, אָהנע אונטערשיעד דער קאָנפעססיאָן, עבען דען זאָנגטאג פייערן מאגען. נאַליך וואָללטע דען אויך דיא פאָליציא איינען יידישען בירגער צווינגען, זיין געשעפט אם זאָנגטאגע צו שליעסען. דער יודע וואָללטע נאטירליך דיעזעם בעפעהלע ניכט נאכקאָממען. דיא אנגעלעגענהייט געלאנגטע פאָר'ס געריכט צור ענטשיידונג, וועסהאלב דער יודע זיך איינען טיכטיגען אדוואָקאטען נאהם. דער אדוואָקאט זאגטע ביים געריכטע אונטער אנדערם: „עס איזט איינע לעכערליכקייט, היער אין אמעריקא, וואָ דאָך דיא רעליגיאָנס-פרייהייט העררשט, איינען איזראעליטען צור בעאָבאכטונג דעם זאָנגטאגס צווינגען צו וואָללען. וויא וויל מאן דענן אויך יעמאנדען נאָטהיגען, צוויא טאגע אין דער וואָכע צו פייערן. ווענן איהר זאָ פראָמם אונד היילינג זייד, וואַרום שטעללט איהר זאָנגטאג דען באהנ-בעטריעב ניכט איין? ווארום ווירד זאָנגטאג דיא פאָסט ניכט געשפעררט? ווארום רוהען דיא טעלעגראַפפענעמטער אם זאָנגטאגע ניכט? ווענן איהר אלזאָ זעלבסט אין דיעזער וויזע דיא זאָנגטאגס-רוהע פערלעטצעט, זאָ האבט איהר געוויס אויך דאס גערינגסטע רעכט ניכט, איינען יודען צור בעאָבאכטונג דער זאָנגטאגס-רוהע צו נאָטהיגען!" דיעזע אנשפראכע דעס אדוואָקאטען ווארדע מיט לעבהאפטעם בייפאללע אויפגענאָממען. — דער יודע ווארדע פאָן דער אנקלאגע וועגען פערלעטצונג דער זאָנגטאגס-רוהע פרייגעשפראָכען. האָפפענטליך ווירד דיעזער פאלל גענינגען, אום אן דיא יודען דערארטיגע אונגערעכטע פאָרדערונגען ניכט מעהר צו שטעללען!

* (א ו י ך א י י ן א ו ר ט ה י י ל!) דאס וויענער „פרעמדען-בלאטט" פאָם 7-טען דיעזעס פעראָפפענטליכט פאָלגענדע אין גלייבער וויזע קאָמישע אונד טרויריגע בעגעבענהייט: אין איינער יידישען געמיינדע דעם באַראָנער קאָמיטאטס (דער נאמע דעס אָרטעס ווירד וואָהל ניכט געניער בעצייכנעט) זאָלל דער היעסיגע ראבבינער מיט דער פרויא איינעם לעהרערס דער דאָרטיגען שילע אין „אינערלויבטע בעציהונגען" געטרעטען זיין. אנפאנגס רינגטע מאן זיך דיעס נור לייזע געגענזייטיג אין דיא אָהרען, שפעטער יעדאָך שפראך מאן שאָן אין אללען ווירטהס-הייזערן איבער דיעזעס אונזיטטליכע טרייבען דעס ראבבינערס. קורץ, דער שקאנדאל ווארדע מיט יעדעם טאגע אין דער געמיינדע גראָסער. דער געמיינדע-פאָרשטאנד זאה זיך נון שליעסליך אין פאָלגע דעססען גענאָטהיגט, אין דיעזער אנגעלעגענהייט עטוואס צו טהון. ער ליעס איינע אויסעראָרדענטליכע זיטצונג דער געמיינדע-פאָרשטעהונג איינבערופען. דא אבער ענטשפאנן זיך איבער דיעזע שקאנדאל-געשיכטע איינע רעכט לעבהאפטע פערהאנדלונג, אָדער בעססער געזאגט איינע רעכט ביטטערע „מחלוקה". דיא פריינדע דעס העררן ראבבינערס בעמיהטען זיך נעמליך, דאס גאנצע אלס „דוממעס געשוועטץ" ערשיינען צו לאססען. אנדערע מיטגליעדער דער פאָרשטעהונג וואָללטען זיך יעדאָך היעמיט ניכט בערוהיגען לאססען. דיעזע בעהויפטעטען פיעלמעהר: זיא ווערען פאָן דער פאָללקאָממענען „וואהרהייט דיעזעס געשוועטצעס" גאנץ איבערצייגט. מאן בעריעטהע אלזאָ לאנגע אונד מיט העפטיגער ערביטטערונג הין אונד הער, אָהנע צו איינעם בעשליסע געלאנגען צו קאָננען. דא ערהאָב זיך איין מאנן פאָן זיינעם זיטצע אונד זאגטע מיט שמונצעלנדעם לעבעלן: „מיינע העררען! וואָצו דענן דיעזער לערם איבער איינע זאלך' לעבערליבע שקאנדאל-געשיכטע, אָב נון דאס גערעדע וואהר איזט אָדער ניכט — דאס קימטערט אונס יא אם וועניגסטען. איך שטעללע בלאָס דען אנטראג, דאס דער לעהרער זאממט זיינעם ווייבע וועגגעשיקט ווערדען מאגען, וואָמיט דאס אונזויבערע גערעדע איין ענדע נעהמען מיססע!" — מערקווירדיג איזט ביא דער גאנצען געשיכטע, דאס דיעזער אנטראג אויך מיט פיעלעם בייפאללע פאָן דער „געשיידטען" פערזאממלונג אנגענאָממען ווארדע. דער לעהרער ווארדע פעראורטהיילט; ער פערלאָר זיינע שטעללע אונד מיסטע אויך דען אָרט פערלאססען וועגען דער זינדען דעס העררן ראבבינערס! — אונס עראינגערט דאס גאנצע אן פאָלגענדען פאלל, דען וויר אין איינעם אלטען געשיכטס-בוכע איינסט געלעזען האבען. אין איינעם אָרטע ווארדע דער דאָרפס-שמיעד וועגען בראנדלעגונג צום טאָדע פעראורטהיילט. דיעזער שמיעד וואר אבער איין שוואגער דעס דאָרפס-נאָטערס. איבערדיעס וואר ער אויך מיט דעם ריכטער בעפריינדעט, דא ער איהם „אויף באָרג"

פאָלליעטאָן.

ג ר א ף א ָ ד ע ר י ו ד ע.

(9-טע פאָרטזעטצונג.)

„„איך פערצייהע עס איהנען, פרויא גרעפין, גלויבטען זיא דאָך אים רעכטע צו זיין!"" (זאגטע ראפאעל דעל מאָנטע).

„זאָ עמפפאנגען זיא מיינען דאנק פיר אלל דיא ליעבע אונד זאָרגפאלט, דיא זיא אונד איהרע פרויא געמאהלין מיינעם זאָהנע האבען צו טהייל ווערדען לאססען." (ערווידערטע דיא גרעפין).

„אונד דוא, מיין זאָהן, (ווענדעטע זיך יעטצט דיא גרעפין אן יאָזעף) וויללסט דוא נאָך אימטער ניכט אן דאס וואהרע מוטטערהערץ איילען?"

דא קאָננטע יאָזעף ניכט ווידערשטעהען; ער אומארמטע דיא מוטטער אונד וויינטע.

יאָזעף בעגלייטעטע זיינע מוטטער אין איהרען נאסטהאָף, וואָ ער זיינען ברודער בענגאָ פאנד.

אויך דיא ברידער אומארמטען זיך אויפס הערצליכסטע.

„ברונאָ, (זאגטע בענגאָ) דוא ווירסט יעטצט הערר פאָן דאָרנבאך זיין, דענן דיא גיטער זינד „לעהנס-גיטער", דיא נור אויף דען ערסטגעבאָרענען איבערגעהען."

„ליעבער ברודער (ענטגעגנעטע יאָזעף), איך ווערדע דיר דאס גאנצע דאָרנבאכ'שע גוט איבערלאססען, דא דער קאיזער וואָהל שווערליך איינען יודען אלס ערבע גרעפליכער לעהנס-גיטער ווירד אנערקעננען וואָללען."

„„איינען יודען? (פראגטע גרעפין אנגעם ערשטוינט) דוא ווירסט דאָך וואָהל צום גלויבען דיינער פאטער צוריקקעהרען וואָללען?""

„ניכט דאָך, פרויא מוטטער, איך ווערדע אין דעם גלויבען פערבלייבען, אין וועלכעם איך ערצאָגען וואָרדען בין."

„„אונגליקליכער (ריעף דיא גרעפין), וואָללטעסט נאָסט, איך העטטע דיך ניעמאלס וויעדערגעזעהען!""

ז י ע ב ע נ ט ע ס ק א פ י ט ע ל.

אללע ביטטען אונד טהרענען דער גרעפין וואַרען פערגעבענס, יאָזעף בעהארטע פעסט בייא זיינעם גלויבען.

ניכט דיא גראפען-קראָנע, ניכט דיא אויסזיכט אויף דיא אונגעהייערן רייכטהימער, דיא ער מיט דיעזער ערלאנגען ווירדע, לאָקטען איהן. אומזאָנסט מאלטע איהם דיא גרעפין זיינע צוקונפט מיט דען שאָנסטען פארבען אויס. וועלכע שטעללונג קאָננטע דאָך איין גראף דאָרנבאך אים שטאאטס-דיענסט איינגעהמען! ער קאָננטע גענעראל, געזאנדטער, מיניסטער ווערדען, ווענן ער וואָללטע; ער קאָננטע זיך מיט דען פאָרנעהמסטען אונד מעכטיגסטען פאמיליען דעס רייכעס פערשוועגערן, ער קאָננטע, ווענן ער דאס פאָרצאָג, וויא איין פירסט אויף זיינען גיטערן וואָהנען! אלל דאס ליעס יאָזעף גלייכגילטיג. נור דיא טהרענען זיינער מוטטער, איהר פלעהענטליכעס ביטטען — זיא וואַרף זיך איהם צו פיסען אונד אומשלאנג ביטטענד זיינע קניע — פעראורזאכטען איהם פיעל שמערץ אונד הערצוועה.

„מוטטער (זאגטע ער), דוא בעטריבסט מיך זעהר, אינדעם דוא עטוואס פאָן מיר בעגעהרסט, וואס איך ניכט געוועהרען קאנן. פערלאנגע פאָן מיר יעדעס אָפפער, נור דיעזעס ניכט. איך קאנן פאָן דעם ניכט לאססען, וואס איך אלס מיין גראָסטעס גליק עמפפינדע; איך קאנן מיך ניכט צו איינער רעליגיאָן איבערצייגונג בעקעננען, דיא ניכט דיא מיינע איזט. מיך דאצו צו בעוועגען, ווירד דיר ניע געלינגען — דוא מאכסט מיט דיינען טהרענען אונד ביטטען דיר אונד מיר נור אוננעטצען שמערץ." — — —

אויף פעראנלאססונג דער גרעפין ליעס דער איהר בעפריינדעטע בישאָף דען יאָזעף צו זיך קאָממען. ער רעדעטע איהם זאנפט צו אונד זוכטע איהן פאָן דער וואהרהייט דעס קאטהאָלישען גלויבענס צו איבערצייגען.

„עמינענץ! (זאגטע יאָזעף) אום דיא גרונדזעטצע דער קאטהאָלישען רעליגיאָן פיר וואהר צו האלטען, איזט עס נאָטהווענדיג, דאַרין ערצאָגען צו זיין. וואס דעם צארטען קינדע איינגעפרעגט וואָרדען, ווירד גלייכזאם איין טהייל זיינער זעלבסט, זאָ דאס עס דער ערוואכסענע פ י ע ל ל י י כ ט גלויבט. איך אבער ווערדע ניע דאַראן גלויבען קאָננען, אונד קיינע מאכט דער ערדע ווירד אים שטאנדע זיין, מיך צו בעוועגען, איינען גלויבען צו הייכעלן, דען איך ניכט בעזיטצע, אָדער מיך צו איינער רעליגיאָן צו בעקעננען, דיא איך ניכט פיר וואהר האלטע."

„יונגער מאנן, (זאגטע דער בישאָף) זיא צווינגען מיך ווידער מיינען וויללען, אויף דיא מילדע דיא שטרענגע פאָלגען צו לאססען. — זיא זינד אלס קליינעס קינד געטויפט אונד אלס קאטהאָליק אין דיא קירכענביכער פאָן דאָרנבאך איינגעטראגען וואָרדען. נאך דען געזעטצען דער קאטהאָלישען קירכע אונד נאך דענען דעס קאיזערשטאאטעס פערליערט דיא טויפע ניעמאלס איהרע ווירקזאמקייט. זיא זינד אלזאָ קאטהאָליק, אונד דיא שפעטער אן איהנען פאָללצאָגענע בעשניידונג האט קיינע קראפט. דא זיא זיך